

bogumili, muslimani, bosna
herzegovina

ekumenizam,
екуменизам
календар

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ БЕСЕДА ТРЕЋА

О покајању, милостињи и о десет девојака

Знате ли одакле смо отпочели наш прошли разговор и где смо га прекинули? Или, о чему смо и докле говорили у прошлој беседи? Ја мислим да сте ви већ све заборавили па не знате где смо завршили беседу. Ја, пак, памтим све то, па ипак за то нити кривим нити корим пошто врло добро знам да ви сви имате своје жене, да се трудите око своје деце и да се старате о домаћим пословима, јер сте једни војници, а други занатлије, а сви заједно се борите са различитим тешкоћама док се ми искључиво у овоме налазимо, о томе размишљамо и у томе проводимо своје време. Па вас не смем за то ни кривити него напротив, морам похвалити вашу равност којом, запостављајући све породичне бриге, ни једног нас недељног дана не остављате саме у цркву него долазите овамо.

А то је и за сам наш град велика похвала а не оно због чега бисмо имали само неспокој: предграђа, позлаћене домове и одаје са постављеним столовима.

Похвала нашг греда је то што су становници преиспуњени усрђем и што су надахнути за слушање Слова Божијег. Јер не познаје се доброта дравета по листу но по плоду. А у томе се и огледа наша узвишеност над неразумним животињама, што смо разумни, што учествујемо у беседама и разговоре волимо, управо као што су и од самих животиња неразумнији они који ту своју узвишеност не поимају и беседе не љубе, као што је пророк рекао када је засведочио: *“Човек у части, ако није разуман, изједначиће се са стоком коју кољу”* (Пс. 49, 20). Словесан си човек а слова нећеш да љубиш. Какав онда опроштај заслужујеш? Али сте сви ви мени онакви какви и треба да будете. Сви се за словесну врлину отимате и поштујете слово Божије више него све друго. Да се прихватимо, дакле, нашег савета и да објаснимо оно што следи за оним о чему смо пре говорили. Ја сам то према вама дужан и желео бих да што пре одужим мој дуг према вама, тим пре што то неће причинити никакву штету моме иметку, него ми се чини да ћу, враћањем овг дуга сам постати богатији.

При овосветским пословима, дужници се обично крију од зајмодаваца како им неби исплатили дуг. А зар добро тиме чине? Јер свако исплаћивање

умањује иметак, док ова словесна исплата умножава богатство. А ја то овако разумем. Да сам коме дужан новац па да му исплатим, новац би само код њега остао. И од мене би отишао да би прешао у његову својину. Али када одужујем речи, оне и код мене остају и ви их сви имате. А чини ми се да би био много сиромашнији када би речи своје прикривао и када их не би вама сапоштавао, јер кад их откривам - све сам богатији. Или другачије да се изразим, када вам речи не бих откривао само бих их ја имао, а кад их откривам њиховим се плодом са свима вама користим.

Да одужимо дакле дуг. А какав он беше?

Ми смо поучавали о покајању и говорили да је много различитих путева покајања којима се лако може доћи до спасења. А то смо рекли зато, јер да је Бог одредио само један пут [покајања], ми бисмо се лењили и говорили:

“Овим путем нам је немогуће ићи па се не можемо ни спасти”. А овако немамо изговора. Јер не један, ни два, ни само три, него само вам многе путеве показали да би вам због њиховог мноштва био олакшан улазак на небо. Осим тога, говорили смо да покајање није неко тешко дело и да у њему никаква терета нема. Јеси ли грешан; дођи у цркву и реци: “Сагрешио сам” и разреших се од

греха. Иповодом тога смо и Давида у среду поменули који је, истина, сагрешио, но и од греха разрешен био. После смо као други пут описали: плач над грехом, те смо доказивали да и то тешко није и да није потребно да имање наше трошимо и надалеко путујемо, нити шта друго овоме слично чинимо, но само да плачемо над грехом. За ово смо доказ навели из светог писма да се Бог над Ахавом, који је после свога греха плакао, раскајао и да је поводом тога Илији рекао: *“Јеси ли видио како се Ахав понизио преда мном? Зато што се тако понизио преда мном, нећу пустити онога зла за његова живота”* (1. Цар. 21, 29).

На крају смо објаснили и трећи пут покајања и као доказ из Светог Писма навели фарисеја и цариника. Првога како је због своје гордости остао неоправдан, а другога како је по свом смирењу, без икаква труда, био и помилован и оправдан. Речи је изнео, а дарове примио!

Да пођемо, дакле, и даље и да покажемо и четврти пут покајања.

А какав је тај?

Говорим о “давању милостиње” као царици свих добродетели, која најбрже уздиже човека на небо и која му је свемоћна заступница.

Заиста је велико дело

милостиње, и зато је и Соломон говорио *“Велика је ствар човјек, а драга: човјек који чини милостињу”*. Крила су милостиње велика, јер она просецају ваздух, поред Месеца пролећу, престижу сунчане зраке и на саму небеску површину узлећу, па и тамо не застају. Прелазе небо [крила милостиње], анђелске саборе и ликове анђелске па и све вишње силе обилазе и настањују се пред царским престолом. А да је то тако, чуј шта и Свето писмо о томе говори: *“Корнилије, молитве твоје и милостиње твоје узиђоше на спомен пред Богом”* (Дел.ап. 10, 4). А ова реченица: *“узиђоше на спомен пред Богом”* значи: ма како ти био грешан, ако имаш милостињу за заступницу, немој се бојати, јер се милостињи не противе никакве горње силе и њој је могуће силом коју има оно што је једном дано натраг да потраж јер Сâм Бог рече: *“кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте.”* (Мат. 25, 40). А по овоме, ма колико ти грехова имао, милостиња ће их твоја све превагнути. Или ти је непознат пример Јебанђеља о оних десет девојака, како су оне, иако су сачувале подвиг девствености, само зато што нису хтеле да чине милостињу, остале ван ложнице свога женика?

Беше, како је записано, десет

девојака. Њих пет су биле луде, а пет других мудре. И мудре сачуваше своје уље а луде га потрошише те им се и погасише светиљке. И кад луде ка мудрима дођоше, рекоше: *“Дајте нам од уља вашег, јер се наше светиљке гасе.”* (Мат. 25, 1-8).

А ја се управо стидим и црвеним а и плачем кад чујем о лудој девојци. И сâмо име луда девојка застиђује а како и не би, кад се девојке и после толике очигледне храбрости, и после претрпљеног девственичког труда, и кад већ и телеса своја на небо узнесе и када су се са небесним силама упоређивале, дакле и после све своје истрајности угушивши пожуде телесне, опет се појављују као луде. А ипак их је праведно тако називају. Јер су учиниле оно што је веће, а подлегле су оном што је много мање. *“Дођоше – вели – луде и мудре ословише: ‘Дајте нам од уља вашег’. А ове одвратише: ‘Не можемо да вам дамо јер онда може недостајати и вама и нама’.”*

Овако су оне одговориле. Не по немилосрђу нити по злоби, негоо због краткоће времена пошто већ време беше да женик дође. И мудре су имале жишке, пошто су оне своје уље сачувале за разлику од лудих. А то означава девојаштво без милостиње, јер пламен жишка значи девојаштво, а уље

милостињу. И као што се ватра гаси ако јој се не досипа уље, тако и девојаштво пропада без милостиње.

“Дајте нам уља из ваших светиљки”. *“Не можемо – одговараху – дати”* и одговор овај није био због злобе, него из опрезности *“да не би недостајало и нама и вама”*. Јер лако се може догодити да, као што смо вољне да уђемо у брачну одају, да све останемо напољу без уља; него: *“Боље идите продавцима и купите себи”*.

А ко су ти трговци што продају уље ово?

Сироти што пред црквом седе зарад милостиње.

А по којој цени продају они то?

По којој год ти хоћеш. Цену овде не постављам ја да се не би ти оправдавао твојом сиротињом. Сваки нека купује сходно својим могућностима. Имаш ли новчић? Купи њиме небо! Не зато што небо није на великој цени, него зато што је Господ милостив. Немаш ли ни новчића? Дај чашу хладне воде: *“И ако неко напоји једнога од ових малих само чашом студене воде у име ученичко, заиста вам кажем, неће му плата пропасти.”* (Мат. 10, 42). Небо се продаје и купује, а ми се не померамо. Подај хлеб и прими рај. Дај мало и узми много, подај смртна, прими бесмртна, подај трулежна, а прими нетрулежна

блага.

А да је негде вашар на коме би било јефтиног жита у обиљу и прилика да се за малу цену може много купити, зар не бисте све имање ваше распродали, па све презревши, упустили се у такву куповину?

Да! Тако је то. Где су пропадљиве ствари, тако се старате, а где је куповина бесмртности, тамо баш ништа не радите и лењите се. Подај сиротињи и предстојатељством и заступништвом милостиње, ако ти и ућутиш, хиљаду ће уста ће те бранити. Милостиња је избављење душе! А поред тога, као што се пред вратима црквеним налазе водом напуњене умиваонице да умијеш своје руке, тако се тамо исто налазе сиромашни који седе да опереш руке своје душе. Јеси ли дакле телесне руке опрао водом, опери милостињом и руке душе. Немој говорити: сиромах сам и ја. Јер сиромаштво није сметало удовици да Илију из већ испражњене посуде угости и да га с радошћу прими, па је зато задобила и достојне плодове и пожњела класје милостиње.

Но могуће је да ће ко од слушалаца зажелети да овде и о Илији говоримо, али шта ће вам Илија кад ја истичем сâмог Господа? А ви опет нећете да га нахраните, а кад Њега нећете како

би тек Илију угостили? Јер Христос, Господ свих, ово је рекао: *“Кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте.”* (Мат. 25, 40).

А кад би какав цар некога послао међу своје поданике, па и поданицима рекао: ево, овоме у моје име много благодарите, јер ме је овај у сиротом мом стању нахранио и као странца у свој дом увео, овај ми у тешким данима много добра учинио, не би ли му сваки од вас понудио своје имање зато што му цар тако благодари? Не би ли му сваки честитао и трудио се да се с њим спријатељи? А овде је реч само о цару, који је опет човек. Па кад такво дело заслужује такву част, помисли како ће Христос у онај дан пред анђелима и свим небеским силама призвати нас и рећи: “Гле! овај је човек мене на земљи угостио, он ми је премнога добра учинио и као туђинца примио ме у дом свој”. А уз то замисли да ће сва ова прослава и похвала бити пред анђелима и небеским саборима. А о коме Христос буде овако сведочио неће ли тај имати већу храброст (= дерзновеније) од самих анђела?

Заиста, браћо, велико је дело милостиња. Заволи је дакле, јер ништа слично њој под небом нема. Она је кадра изглади да и највеће грехове, и да ослободи од самог пакла. Па кад и ти сâм будеш ћутао,

она ће предстојавати и заступати те. А речи твоје неће бити ни потребне тамо где су присутна уста толиких сиромаха.

Толика блага од милостиње зависе, а ми се још не покрећемо и нећемо да је упражњавамо. Подај хлеба према могућству. Немаш ли хлеба, подај новчић. Немаш ли ни тога, напој сиромашног чашом хладне воде. А ако ниси у стању ни то да учиниш, покажи ономе ко страда твоје сажалење и примићеш награду. Јер награда се не даје за изнуђену, него за добровољну врлину.

Говорећи о овоме запоставили смо разговор о девојкама. Да се вратимо, дакле, на наш пример.

“Дајте нам – говораху оне – уља из ваших светиљки”.

“Не можемо вам дати – одговараху ове – да нам како и једнима и другима не мањка; но идите и купите код продаваца”.

Али док оне одоше да купе, дође женик, и оне које имаху упаљене светиљке *“спремне уђоше с њим на свадбу, и затворише се врата”* (Мат. 25, 10). Дођоше затим и пет лудих и куцаху на врата брачне одаје из свег гласа вичући: *“Отвори нам”*. Али глас жеников изнутра одговори: *“Идите од мене, ја вас не познајем”*.

Какав одговор после толиких њихових напора. Не

познајем вас! И то је био крај свему и тиме се завршила велика награда за њихово девојаштво (= девствеништво). Запамти да су оне отеране после толиких и многих својих напора. Дакле, пошто су обуздале своју похоту, пошто су се учииле једнаким са небеским силама, пошто су презреле светске ствари и савладае велики огањ, пошто су се подвизима преузвисиле и од земље к небу уздигле, пошто су телесну чистоту сачувале и задобиле велико благо девствености, пошто су попут анђела постале и погасиле телесне пожуде, пошто су заборавиле на природу, пошто су извршиле у телу дела бестелесна и велико и непоколебиво богатство девствовања постигле - после свега тог, кажем, зачуше: *“Идите од мене, ја вас не познајем”*. А немојте мислити да је слава девствености мала. Оно је такво га да нико међу нашим старима није могао сачувати. И тако, оно што је пророцима и старим мужевима изгледало страшно код нас се чини као нешто обично и малено, али за то можемо захвалити само благодатној помоћи. Јер шта је онда било тешко и скоро немогуће ако не девственост и презрење смрти? А код нас данас и мале девојчице тако нешто не сматрају тешким и немогућим. Очување девствености, кажем, била је онда тако тешка

ствар да се ни један од праотаца није одважио да то очува.

Ноје је био признат за праведног од самога Бога али се ипак женио. Исто тако и Аврам и Исак и Јаков, као наследници Божијег завета имали су жене. Целомудрени Јосиф није, истина, пао у прељубу, али је и он имао жену јер истрајавање у очувању девствености тешко. А девственост је постала велика и славна још од оног времена, од кад је израстао цвет девојаштва. Због тога што је велико дело “тело своје укротити” нико од праотаца није смео да се упусти у подвиг девствености.

Али да би познао величину ове добродетељи, замисли у уму слику девствености и увери се да је изложена нападима сваке врсте који се не могу никада сасвим спречити. Напади су ти жешћи и од самих варварских напада јер и варварски ратови понекад имају примирје и понекад нападаш, а понекад се одмараш и начин и време за напад је одређено. А у овом рату усмереном против девствености нема одмора, јер овде сâм сотона војује и не бира време за напад и не тражи припреме за бој. Него свагда када год нађе разоружану девојку, гледа да је нападне и смртно рани и тако никада девојка није никада поштеђена од овог рата него свагда са собом носи и вођу и ратника. И

осуђеници се узнемире тек кад виде судију, а девојка куд год пошла и судију и борца са собом носи и борац овај не да јој да предахне, него непрестано се с њим како од вечери тако и ноћу, како од јутра тако и у подне судара, предлажући јој насладе и брачне помисли како би добродетељ из ње изагнао и грех зачео, и како би целомудреност удаљио и блуд посејао, огањ насладе свакога час распирујући и подстиче уживањима.

Расуди на основу овога како је очување девствености повезано са великим напором, па и поред свега тога луде девојке су морале чути: *“Идите од мене, ја вас не познајем”*. Заиста је девственост велика али ће и она одолети сваком искушењу тек са сестром милостињом. А луде девојке су остале ван брачне одаје само зато што поред девствености своје нису хтеле да чине и милостињу. Ово дело је достојно великог стида. Ногама си погазила сласти а ниси презрела имање, од уживања си се као девојка одрекла и себе мучила, а ниси престала да желиш новац. Да си пожелела мужа не би била толико прекорена јер тиме ништа друго не би пожелела него биће теби равно, а сада си заслужила већу осуду што си љубила неприродну ствар. И удате жене нека неправедно не правдају своје немилосрђе тиме што се изговарају

децом, а онеме који тражи милостињу одговарају “децу имам, не могу ти уделити”. Јер Бог ти је децу дао да видиш плод утробе своје да би тиме била благороднија а не немилостива. Немој оно што води човекољубљу да преобраћаш у средство нечовечности. А ако баш желиш да својој деци оставиш добро наслеђе, чини милостињу да те сви похвале па ћеш тиме себе оставити бесмртни спомен. Оставимо то за сада по страни. Зашто ти који немаш децу и противиш се обичном се животу - зашто кажем- прибираш имање, и коме прибираш?...

Ми смо до сада, са потребним жаром, говорили о путу покајања и о милостињи. Доказали смо каква је велика добит милостиња, а море девствености нам се открило. Сада имамо поред великог покајања и милостињу која, као и само покајање, може ослободити од окова греха. Али поред милостиње има још један лак пут покајања на коме се такође може ослободити од грехова. А тај пут је: “*Молите се непрестано*”, и када се молиш немој малаксавати или с лењошћу то чинити, па се Бог неће од тебе, ако у молитви устрајеш, одвратити него ће ти опростити грехе и молитве ће твоје бити услишене. Али ако у молитви и будеш услишен, остани благодаран и даље се моли као и

онда када ниси био услишен, не би ли ипак биле услишене твоје молитве. Немој никада рећи: ето, толико се већ молим и нисам саслушан, јер и то неуслишење често бива само због твоје користи. Бог зна да си ти склон лењости и немаран па да ћеш, ако оно што молиш и добијеш, одустати од даљих молитви. Да би се твоја сопствена корист увећавала, касни [Бог] са испуњењем твојих жеља како би се чешће сусретао с Њим и у молитви разговарао. А то је и правилно. Јер кад ти, док се још налазиш у таквој неопходности и имаш такву потребу, слабиш и од молитве одустајеш, шта би тек онда радио кад не би имао никакве потребе? Тако дакле, Бог поступа ради твоје користи, јер жели да не одступаш од молитве. Зато се моли непрестано и немој клонути јер молитва пружа много помоћи и немој јој приступати као каквој неважној ствари. А из јеванђеља можемо научити да се молитвом греси заиста отпуштају,.

Како оно говори?

“Који од вас има пријатеља и отиде му у поноћ и рече му: Пријатељу, дај ми три хљеба у зајам. А он изнутра одговарајући да рече: Немој ме узнемиравати; већ су врата затворена, и дјеца су моја са мном у постељи; не могу устати да ти дам.” (Лук. 11, 5-7). Али овај није престајао да лупа на

врата иако је по други пут чуо: *“Не могу ти дати јер смо легли спавати и ми и деца наша”*, и није престао да удара док господар дома напослетку не рече: *“Дигните се и подајте му, па га отпустите”*.

Видиш како те Јеванђеље учи да се молиш и не очајаваш, па ако одмах не добијеш [то што тражиш] проведи у молитви колико је потребно све док ти не буде услишено. А осим овога у Светом Писму можеш наћи и друге путеве покајања. О покајању је још пре доласка Христовог проповедао пророк Јеремија, [јер] шта би друго значиле ове речи: *“Ко падне, не устаје ли? ко зађе, не враћа ли се?”* (Јер. 8, 4) и опет: *“И пошто учини све то, рекох: врати се к мени”* (Јер. 3, 7), шта значе, велим, те речи ако не покајање.

А ове и многе друге путеве покајања даде нам Бог зато да би се сваки изговор, из лењости, предупредио. Јер кад би имали само један пут, не би смо њиме сви могли ући у царство небеско, а баш од тог мача [цасртва небеског] сотона свагда бежи. Јеси ли, дакле, сагрешио, дођи у цркву и ту изглади грех твој. На улици, ма колико пута да паднеш, ти се опет придижеш. Тако, и ма колико пута да сагрешиш, кај се. И немој због лењости да се лишиш наде на блага која су ти припремљена. Ако и у најдубљој старости паднеш у грех,

дођи у цркву и покај се, јер је црква лечилиште, а не судница. Не кажњава она за грех, него даје опроштај гресима. Богу једином исповеди грех и реци му: *“Теби јединоме сагријеших, и зло пред тобом учиних”* (Пс. 50, 4), и твоји ће се греси отпустити. Али још једно средство покајања имаш, и то не тешко него врло лако. Какво је то средство? Плачи над грехом. А сведочанство о томе имамо у Јеванђељу.

Петар, онај врховни апостол, први у цркви, и друг Христов, који је откривење не од људи него од Бога примио као што му је и сâм Христос посведочио када је рекао: *“Блажен си, Симоне, сине Јонин! Јер тијело и крв не открише ти то, него Отац мој који је на небесима.”* (Мат. 16, 17). Тај Петар (а о Петру када говорим мислим на онај тврди камен, темељ непомични, апостола великог, првог ученика, првог позваног и првог који је слушао), Петар дакле, тај и такав, не мали него велики је грех учинио, јер се самог Господа одрекао. Када ово говорим не желим да осудим праведника него ти показујем пример покајања. Самог, дакле, Господа свих, Старатеља и Спаситеља целе васељене он се одрекао. Али да причу започнемо од почетка. У време своје предаје, кад је видео Спаситељ да га неки већ напуштају, рекао је

Петру: *“Да нећете и ви да одете?”* (Јов. 6, 67), а Петар одговори: *“Нећу те се одрећи макар морао и умријети с тобом”* (Мат. 26, 35). Шта говориш ти, Петре? Бог тврди, а ти противречиш? Он је тиме показао добро настројење своје воље, а овде [Христос] укорева само природну слабост. И кад се то догодило? Оне ноћи кад Христа беху већ ухватили.

“Онда – написано је – стојаше и Петар крај ватре грејући се, а нека служавка кад ту дође, ослови га: ‘И ти си са овим човеком вечерас био?’ . А он одговори: Тог човека не познајем ја”. А то је и по други и трећи пут следило чиме се испунило Христово предсказивање (Мат. 26, 69; Мар. 16, 17; Лук. 22, 61). Када се ово већ догодило, Христос је само поглед Петру упутио и ништа му није рекао, јер није хтео да га пред Јудејима изибличи и посрами. Али погледом му је својим до знања дао, као да је рекао: *“Петре, шта сам ја предсказао, то се, ево, испунило”*.

Петра је ово јако дирнуло и зато је одмах почео да плаче. Не просто да плаче, него је *“плакао горко”* и тако задобио друго крштење сузама. Горко плачући изгладио је и свој грех па су му после поверени и небески кључеви. А кад је Петров плач изгладио и такав преступ, како да твој плач

неће изгладити грехе твоје. Јер Христа одрећи се није мали пад, него велики и жесток, али сузе су спрале и такав грех. Заплачи дакле, и ти над својим грехом али не просто и само телесно, него заплачи “горко” тј. изведи изворе суза из саме дубине срца, као што је и Петар то чинио, па ће се Господ смилovati и опростити грехе. Јер Он је човекољубив као што је сâм казао: *“Еда ли је мени мило да погине безбожник? а не да се одврати од путова својих и буде жив”* (Језек. 18, 23). Мало дакле, труда Он тражи од тебе да би те великом наградом наградио. Од тебе очекује повод, да те обогати богатством спасења. Стога, дај сузе, и Бог ће ти опростити, принеси му покајање, а Он ће ти отпустити грехе. Мали повод дај да примиш сјајни опроштај. Јер једно произилази од Бога, а друго морамо ми да придодајемо - и Он своју милост јавља. И премда је Бог оно што је до њега - као сунце и месец - одавно дао - и као што је утврдио разна сазвежђа звезда, ваздух пролио, земљу простро, мора опасао копном, горе, долине, брежуљке, изворе, језера, реке, и дрвеће и траве безбројних врста и све остало изнео - потребно је да се и ти постараш, да ти се небеска блага не учине недоступним.

Немојмо се, дакле, лењити, нити измицати од спасења свога

кад море толиког човекољубља и таквог Владику имамо, који се не гневи на грехе наше него нам прашта и обећава нам небеско царство, рај и друга блага: *“Што око не видје, и ухо не чу, и у срце човјеку не дође, оно припреми Бог онима који га љубе”* (1. Кор. 2, 9). Јер је наша дужност да се потрудимо и употребимо све могућности да нам се та и друга припремљена блага не ускрате, осим ако не знаш да је и Павле, који се много трудио и безбројне победе однео над демонима, који иако у телу беше као крилат сав свет пређе и облети, а уз то је још камењем бијен и рањен био и за име Божије, небесним гласом позван, све претрпео рекао и ово: *“Но благодаћу Божијом јесам што јесам, и благодат његова која је у мени не оста празна, него се потрудих више од свију њих, али не ја, него благодат Божија која је са мном”* (1. Кор. 15, 10); А то значи: ми знамо, и то врло добро, да је благодат коју примисмо велика, али и мене она није нашла неспремног, јер сам уверен да сам се и ја трудио с њом, а нешто и допринео.

Зато навикнимо наше руке на давање милостиње, да бисмо и ми у тој благодати суделовали. Плачимо над гресима, ридајмо над својим преступима да се из тога види да се и ми старамо, да припремљена нам будућа блага,

која иако јесу велика и превазилазе нашу силу, придобијемо. А то су: Рај и Царство Небеско. Сви да их задобијемо по благодати и човекољубљу Господа нашег Исуса Христа, којем заједно са Оцем и са Светим Духом слава, сила, и част сад и свагда и у векове векова, амин.

Хоће да каже да ако на Суду Божјем и немаш одговор заступаћете уста оних којима си чинио милосрђе.